

Romania in perioada neutralitatii

Pentru a intelege aceasta perioada foarte agitate, in care opinia publica a jucat un rol decisiv in hotararile guvernamentale, este necesar a se explica situatia Romaniei.

Din punct de vedere spiritual, Romania a fost modelata sub influenta culturii franceze. Franta a inceput sa manifeste interes politic pentru Principatele Moldovei si Valahiei abia in epoca Revolutiei.

La 15/28 iulie 1914 Austro-Ungaria declara razboi Serbiei. La 1 august, Germania declara razboi Rusiei, iar la 3 august Frantei. In aceeasi zi Germania invadeaza teritoriul Belgiei. A doua zi, Anglia declara razboi Germaniei. Int-o saptamana, sapte state europene, printre care cele cinci mari puteri, erau in stare de razboi. O luna mai tarziu, Turcia si Japonia se prinsesera si ele in hora sangeroasa.

Era in constiinta generala ca mari evenimente ii asteapta si pe romani. Dreptatea naziintei poporului roman pentru unitatea sa nationala era recunoscuta nu numai de poporul roman, dar si de orice ganditor politic a carui judecata nu era alterata de interesele egoiste ale imperialismului politic si economic. Numai popoarele care nu aveau nimic de revendicat puteau ramane neutre. De aceea, primul moment de emotie trecut, se punea marea chestiune a chipului participarii noastre la razboi.

Acest lucru nu se infatasa pentru romani cu simplitatea cu care se prezenta pentru celelalte popoare. Era o problema cu doua solutii. Aveam revendicari nationale si peste Carpati si peste Prut. Cele dintai ne duceau in conflict cu Austro-Ungaria, cele de-al doilea cu Rusia. Erau in joc aspiratiile noastre nationale si insasi existenta statului.

Hotarand razboiul impotriva Serbiei, Austro-Ungaria tinea sa-si asigure atitudinea binevoitoare a Romaniei. De aceea ultimatumul austriac era predate Serbiei. Un demer impaciutor se produse in acelasi timp din partea Rusiei. Ministrul de externe al tarului ruga ape ministrul Romaniei, Diamandy, sa telegrafieze urgent lui Bratianu ca, intemeiat pe legaturile dintre Romania si Austria, sa intervina la aceasta, cerand o prelungire a termenului ultimatumului, spre a da timp ca injonctiunile de moderatie date de Rusia la Belgrad sa-si poata face efectul. Interventia Romaniei, solicitata de Rusia, nu s-a putut exercita la Viena in timp util, deoarece

Austro-Ungaria zorea catastrofa. Seful guvernului roman ceru interlocutorului sau sa se inlesneasca Serbiei putinta de a acorda reparatiile cerute de Austria si afirma intentia Romaniei de a nu lasa sa se distruga echilibrul balcanic stabilit prin Tratatul de la Bucuresti. La 26 iulie Serbia a respins conditiile ultimatumului. Austro-Ungaria

spera la fidelitatea aliatai Romania, avea incredere in rege ca Romania va ramane neutra.

Carol I se angajeaza a ramane neutral in conflictul cu Serbia, dar in cazul unui razboi cu Rusia, va fi greu ca Austro-Ungaria sa conteze pe ajutorul militar al Romaniei. Pentru rege era lucru stabilit ca simpla obligatie a unui tratat secret nu poate abate Romania de la dreptul ei de a cumpani situatia si de a hotari in conformitate cu porunca intereselor tarii si a constiintei nationale. El era insa convins ca vom avea de suportat puternice interventii din partea puterilor in lupta. A merge alaturi de Austria impotriva Rusiei, ar insemna ca Rusiei sa atraga Bulgaria de partea ei san e prinda intre doua focuri. Regele mai credea ca, in orice caz, problema

Transilvaniei se rezolva in favoarea Romaniei peste douazeci de ani, deoarece Austro-Ungaria se va disloca din cauza ungarilor.

Pentru a fixa atitudinea Romaniei, se hotara o consultare a tuturor fruntasilor tarii, sub forma unui Consiliu de Coroana.

Consiliul de Coroana, convocat de regale Carol I, cu scopul de a fixa atitudinea Romaniei fata de marele razboi, s-a tinut in ziua de 3 august 1914 in sala de muzica a Castelului Peles din Sinaia. Pana atunci fusese vorba de luat o atitudine in conflictul pe care-l pregatea Austro-Ungaria impotriva Serbiei, sprijinind Bulgaria. Conflictul devenise din local, european; era vorba de ales intre Germania si Rusia, cu toate implicatiile lui istorice si actuale. Dimensiunile luate de conflict ii schimbau si forma, indreptand o reconsiderare a situatiilor. Singur, Petre Carp se uni in totul cu propunerea regelui si ceru imediat intrarea in razboi alaturi de Tripa Alianta, pentru respectarea tratatului.

Primul ministru, Bratianu, a vorbit in acelasi sens. Un stat suveran, ca Romania, a intrat in alianta pe picior de egalitate; nu ni se putea cere a ne supune in fata unui fapt implinit. Intr-un final, toti membrii Consiliului au votat pentru neutralitate. Aceasta hotarare era de o importanta capitala: ea insemna inmormantarea tratatului de alianta cu Triplicea.

Legatura de vasalitate cazuse. Romania era de acum stapana pe soarta ei.

Luand cunostinta de hotararea Consiliului de Coroana, Puterile Centrale au comunicat oficial guvernului roman ca "iau act cu placere de faptul ca guvernul roman se dezintereseaza de Tratatul de la Bucuresti si ca masurile ce ia sunt o indicatie ca Romania ramane aliata lor." Aceasta declaratie perfida si cu subintelesuri, ascundea rau sub forma ei diplomatica adevarul ca Puterile Centrale erau indispuse de hotararea aliatai lor.

Neutralitatea proclamata de Romania nu putea fi o solutie definitiva. Formula "neutralitate leala si definitiva" proclamata de unii dintre barbati de stat, nu era crezuta de nimeni. Era un simplu expedient, o temporizare. La adpostul timpului castigat, Romania trebuia sa-si faca toate pregatirile politice si militare, pentru ca la momentul potrivit sa intre in lupta cu maximum de putere si de sansa de izbanda. Rusia invingatoare va fi stapana pe Bosfor si Dardanele, ceea ce ar insemna robia noastra economica. Cat despre sentimentele si intentiile ei fata de noi, istoria e un martor elocvent. Dimpotriva, Rusia infranta, insemna redobandirea Basarabiei. Era insa intemeiata temerea ca, chiar in cazul unei infrangeri a Rusiei, vecinatatea acestui colos, capabil sa se refaca usor, era foarte periculoasa pentru micul nostru stat si ne-ar fi fost foarte greu sa pastram Basarabia. Prioritatea revendicarilor noastre era determinate de si de durabilitatea unirii asteptate cu Transilvania; era evident ca, in imprejurarile de fata, era mai usora unirea si pastrarea Ardealului, prin sfaramarea Austro-Ungariei, decat Basarabia printr-o infrangere temporara a Rusiei. Aceasta nu insemna renuntarea la Basarabia: intregirea deplina a neamului ramanea o chestiune de viitor, in functie de conjuncturi favorabile.

Desfasurarea actiunii politice si militare a razboiului mondial aducea elemente noi in cumpana judecatii si hotararilor noastre. Din ce in ce mai mult se afirma deosebirea de mentalitate, de procedee, de teluri, intre cele doua tabere. Germania inaugural o politica de brutalitate, care instraina si departa cu groaza pe cei nehotarati. Maxima cinica "necesitatea nu cunoaste lege" deveni principiul calauzitor al politicii de razboi germane.

Iritarea opiniei publice romanesti impotriva Austro-Ungariei crestea si din pricina tratamentului la care neamul romanesc era supus de la inceputul razboiului.

Sute de mii de romani trebuiau sa lupte sub steag strain pentru o cauza care nu era a lor. Fata de politica brutala, cinica si ipocrita a Puterilor Centrale, alianta anglo-franco-rusa afisa cu abilitate o politica larga, menita sa castige inimile popoarelor.

Guvernul tarii nu putea sa nu tina seama de opinia publica; el nu putea sa carmuiasca impotriva curentului care-l tara intr-o anumita directie. Participarea Romaniei la razboiul mondial a fost un act aprobat si cerut de opinia publica; ea a indicat prin imensa ei majoritate, si directia si telurile in vederea carora ea consimtea la grelele jertfe pe care era constienta ca va trebui sa le faca.

In tragedia neamului romanesc, care incepea sa-si desfasoare scenele ei pline de durere si de maretie, cea dintai victima, doborata de lovitura nemiloasei soarte, a fost regale Carol I. Pentru a aseza figura regelui in cadrul corect al perspectivei istorice, trebuie lamurit ca el n-a fost nicidecum un adversar politic, ori macar un indiferent fata de idealul national romanesc. Atitudinea lui in timpul evenimentelor ce au precedat izbucnirea razboiului mondial si corespondenta sa cu conducatorii Puterilor Centrale fac dovada justei intelegeri a situatiei a intereselor si a situatiei tarii sale.

Noul rege al Romaniei, Ferdinand I, se urca in scaunul domniei in imprejurari neasemuit de grele.

Problema participarii Romaniei la conflictul European provocase deocamdata razboiul diplomatiei incins pe doua fronturi: cu Puterile Centrale pe de-o parte, cu puterile Antantei pe de alta parte. Un al treilea front, nu mai putin active, se desena in interiorul tarii; el arunca in lupta diferite fractiuni ale opiniei publice intre ele si guvernul raspunzator. Era "frontal intern". Episoadele acestei lupte erau din ce in ce mai stranse cu fazele razboiului diplomatic. Modalitatea indeplinirii idealului national apartine guvernului. Actiunea lui nu trebuia sa fie fortata. Alegerea timpului si a mijloacelor potrivite pentru realizarea inaltelor scopuri nationale, trebuie sa i se lase lui, caci el are cunostinta tuturor actiunilor politice si razboinice. Guvernul pe care il reprezenta Bratianu facea toate preparativele pe care i le permitea situatia grea in care se gasea. Chiar in luna septembrie 1914 s-a incheiat cu Rusia conventia secreta care arata lamurit directia inspre care se indrepta politica de razboi a guvernului. Misiuni politice confidentiale au fost trimise la Paris si la Roma, pentru a pregatiri terenul cooperarii politice si militare. La Paris s-a infiintat o misiune militara permanenta, spre a se ocupa de cumpararea de materiale de razboi. In acelasi timp, in tara se demontau piesele de artilerie din ceratile devenite nefolositoare: Bucuresti si

Focscani- Namoloasa-Galati, spre a se trimite in munti sau a se transforma in piese mobile. De-a lungul frontierei carpatice se lucrau cu activitate sosele, drumuri si intariri.

Moartea regelui Carol I pare ca inlatura din calea politicii de intrare in razboi alaturi de Antanta pe cel mai puternic obstacol. Dar regale Ferdinand respinge demisia prezentata de Bratianu si-si exprima parerea ca un guvern national trebuie rezervat pentru momentul cand va fi o actiune de intreprins.

Desemnarea, din ce in ce mai clara, a Germaniei si Austriei ca probabilul adversary de maine, creaza o situatie noua pentru relatiile economice ale Romaniei cu aceste doua tari vecine, care erau cele mai bune cliente ale exportatorilor romani. Guvernul era constient de faptul ca, alimentand aceste doua tari cu cereale, vite si petrol, inseamna a le intari potentialul economic ceea ce, independent de reaua impresie ce ar pricinui in tarile Antantei, de protestele ce se vor produce, ar echivala cu inarmarea eventualului adversar impotriva noastra insine. Dar problema era complicata. Pe de-o parte, Germania si Austria aveau absoluta nevoie de graul si

petrolul românesc și faceau presiuni mari spre a le dobândi. Pe de altă parte, interzicerea exportului acestor produse pricinuia mari pagube exportatorilor, influenți mosieri și societăți petrolifere – deci, implicit, veniturilor statului – și demascau, față de statele vecine, intențiile politice ostile ale României. În special clasa marilor proprietari de mosii, doriți să-și vândă produsele cu preturi bune, influențate de evenimente, era foarte agitată. Guvernul a căutat să ducă o politică de abilitate și echilibrată față de cele două grupuri beligerante.

Regimul adoptat de guvern a dat naștere la o mare agitație în țară, din partea celor interesați. Se dezlănțuie cursa frenetică a intervențiilor staruitoare pe lângă autorități pentru obținerea faimoaselor premise de export. Ceea ce preocupă guvernul în acest timp este problema munițiilor și în genere a furniturilor pentru armată. Cu depozitele pe care le aveau nu s-ar fi putut duce război nici două luni. Nici una din țările beligerante, cu puternic potențial industrial, nu vroia să cedeze nimic fără aranjamente politice pe care guvernul, care vrea să-și păstreze mâinile libere, nu vrea să le ia.

Evenimentele internaționale, atât pe planul politic, cât și pe cel militar, se răsfrâng în politica internă și influențează tactica de luptă a celor două tabere adverse. Tratatările cu Antanta și intrarea Italiei în război au răsunat adânc. Tratatările merg încet, Brătianu fiind prudent din cauza succeselor marii ofensive austro-ungare pe Frontul de Est, care e pe punctul de a răsturna situația militară. Pe de altă parte rușii opun rezistență la revendicările politice ale României. Din nou Brătianu are motive să fie nemulțumit de atitudinea – pe care o califică cu severitate ca ”antinatională” –, a șefilor politicii intervenționiste care declară ministrilor Antantei că pot să conteze pe sprijinul lor. Prin aceasta, declară Brătianu, ei slabesc poziția sa în cursul tratatelor în care, ținându-se ferm, poate să obțină maximum de avantaje pentru țară sa.

Evenimentele din primăvara anului 1916 – atacul Vândunului, ofensiva austro-ungară în Tirol, aduc o nouă încordare în spirite și noi presiuni în afară. Brătianu continuă politica de echilibru între cele două constelații. Față de ministrii Puterilor Centrale, el afirmă necesitatea neutralității. Le declară că a capatat convingerea că războiul se va sfârși fără izbândă categoricală a vreunui din adversari, iar că România, stat mic, să se arunce în valtoare, ar fi o nebunie. De aceea se impune neutralitatea definitivă.

La 25 Iulie, Bussche comunică regelui și guvernului că Germania a aflat prin Copenhaga că se așteaptă pe curând mobilizarea armatei române. ”Dacă ea s-ar întâmpla guvernul german va considera faptul că o amenințare și va fi silit să ia măsuri în consecință”. Brătianul lamurește că e vorba de manevre parțiale, cum se fac întotdeauna în acest timp al anului, dar fără rechiziții și că e nevoie să ia măsuri spre a satisface opinia publică nerăbdătoare. Ei se lasă convinși că pentru moment nu este nimic de temut. Regele ar fi ferm și rezistă. În tratatările cu rușii, ministrii Puterilor Centrale cred că Brătianu se arată neînduplecat în chestiunea unei mari ofensive și a predării prealabile, în termeni fixi, a munițiilor, că să-și menajeze portile prin care să se poată retrage. Laborioasele tratative cu puterile Antantei ajunseseră la sfârșit. România se angajase. Brătianul va trece la semnarea tratatelor de alianță, ce vor precede intrarea în război.

La 24 august diplomații austrieci sunt hotărâți să facă tot posibilul pentru ca România să pornească imediat împotriva Rusiei. Austro-Ungaria trebuie să-și dea în sfârșit seama că jocul trebuie schimbat. Cu atât mai mult cu cât intrarea rușilor în

Bucovina incepea sa dea situatiei provinciilor romane, supuse Austro-Ungariei, o actualitate din cele mai stringente.

Succesele marii ofensive austro-ungariei din vara anului 1915 provoaca o reinsufletire a tratatelor Puterilor Centrale cu Romania; se spera ca Romania, intimidata sa intre in orbita germana. Lunga perioada a neutralitatii Romaniei a fost pentru Imperiile Centrale un sir de deceptii cu privire la atitudinea acesteia fata de conflictul razboinic. Fara a se insela asupra sentimentului popular, conducatorii Puterilor Centrale credeau totusi ca multumita abilitatii diplomatilor, a promisiunilor ademenitoare si a fortei lor impresionante, vor reusi sa mentina Romania cel putin intr-o neutralitate binevoitoare, daca nu sa o castige ca aliata.

La 16 iunie 1916 primul ministru francez cheama pe ministrul Romaniei si declara ca „ora Romaniei a sosit”. Romania nu va mai putea prelungi neutralitatea, fara sa renunte la implinirea idealului ei national. Va interveni personal ca Rusia sa satisfaca cererile Romaniei. Primul ministru francez crede ca cunoaste mai bine ca oricine sentimentele Romaniei, de aceea, increzator in reusita, el se grabeste sa si anunte un Consiliu de Ministri de la 22 iunie ca „interventia Romaniei este eminenta”.

La 17 august tratatele ca Romania se obliga ca, cel mai tarziu la 25/28 august, sa declare razboi si sa atace Austro-Ungaria, in schimbul garantarii de catre Antanta a teritoriului actual si al alipirii provinciilor romane stapanite de Austria, pana la linia de frontiera stabilita. Pe masura ce tratativele puterile Antantei, miscarile regiunii si ale lui Bratianu erau tot mai strans supravegheate de agentii Puterilor Centrale.

La 4/17 august 1916, Ion Bratianu, ca sef al guvernului roman, incheia cu reprezentantii Rusiei, Frantei, Angliei si Italiei, tratatele prin care Romania se obliga ca, cel mai tarziu la 15/28 august sa declare razboi si sa atace Austro-Ungaria. Erau doua tratate : unul politic si o conventie militara.

Tratatul politic garanta mai intai „integritatea teritoriala a Romaniei in toata intinderea frontierelor sale actuale” , dupa care urma obligatia Romaniei de a ataca Austro-Ungaria in conditiile stipulate prin conventia militara. Cele patru mari puteri recunosteau Romaniei dreptul de a se unii cu Bucovina pana la Prut, Transilvania si Banatul in intregime iar Crisana pana la o linie care se intindea de la varsarea Muresului in Tisa pana la varsarea Somesului in Tisa, apoi continua in Maramures de-a lungul liniei despartitoare dintre Tisa si Viseu.

Conventia militara semnata de Bratianul pentru Romania si de atasatii militari pentru Franta, Anglia , Italia si Rusia tinea seama de greutatile cu care se prezenta Romania in razboi si cuprindea o serie de obligatii pe care trebuia sa le indeplineasca aliatii. Rusia se obliga sa inceapa o viguroasa ofensiva pe frontul austriac, in special in Bucovina, in scopul de a asigura mobilizarea si concentrarea fortelor romane. Aliatii se obligau sa inceapa, in ziua de 20 august, o puternica ofensiva, a armatelor de la Salonic, spre a retine acolo tot mai multe trupe bulgare, precum si a furniza Romaniei tot materialul de razboi : arme, munitii, material sanitar. Data inceperii ostilitatilor impotria Austro-Ungariei a fost fixata pentru cel mai tarziu la 15/22 august.

Tinta operatiunilor armatelor romane, intrucat o va permite situatia militara de la sud de Dunare, va fi prin Transilvania in directia Budapestei. Bratianu spera ca, dupa razboi, un regim normal se va putea relua in ambele tari, dar pentru aceasta nu trebuie ca la faptele de razboi sa se adauge cruzimi inutile, ca bombardarile aerine asupra oraselor si populatiei se cunoastea urmare: Bucurestiul a fost bombardat salbaticie.

In dimineata zilei de 14/27 august 1916 sa tinut in sala de mese a palatului Cotroceni istoricul Consiliu de Coroana convocat de regele Ferdinand, cu scopul de a cere fruntasilor tarii aprobarea de intrare in actiune a tarii, hotarata de guvernul Bratianu, precum si sprinjinul lor. Problema se pune astfel: renuntam la orice am putea obtine prin victoria Antantei, sau intram in razboi. Dupa incheierea conferintei, regele si Bratianu cer concursul tuturor, ceea ce ar putea deveni efectiv prin formarea unui guvern national. Regele ar dori ca razboiul si unitatea Romaniei sa fie opera tuturor partidelor. Propunerea nu reuseste. Sunt dificultati de a uni laolalta temperamentele atat de opuse. In cele din urma se convine ca este interesul Coroanei sa pastreze rezerve, pentru orice eventualitate.

In aceasi zi la ora 4 dupa-amiaza, decretul pentru declararea starii de asediu se afisa pe strazile capitalei. Cand declaratia de razboi era imanata la Viena, de-a lungul Muntilor Carpati, de prin toate trecatorile, soldatii Romaniei, eliberati de lanturile greoaie ale unei neutralitati ce tinuse doi ani, isi luau avantul, repezindu-se spre Campia Ardealului ca sa duca fratilor, varful baionetelor, cuvantul scump al libertatii.

Romania incepuse sfantul razboi pentru eliberarea fratilor subjugati si pentru intregirea neamului.

La 28 august, a doua zi dupa inmanarea declaratiei de razboi a Romaniei catre Austro-Ungaria, guvernul de la Berlin replica printr-un act de solidaritate cu aliatul sau, declarand razboi Romaniei si rechemand pe ministrul sau de la Bucuresti. Situatiile era astfel clarificata. Vom avea de dus razboiul impotriva ambelor mari imperii centrale.

BIBLIOGRAFIE:

- „Romania in Marele Razboi” Pamfil Seicaru, Editura Eminescu 1994 (pag 70-100)
- „Istoria razboiului pentru integrarea Romaniei; 1916-1919” – Constantin Kiritescu, Editura Stiintifica si Enciclopedica, Bucuresti 1989 (pag. 111 – 204)
- „Istoria romanilor din cele mai vechi timpuri si pana astazi” Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, Editura Albatros 1975 (pag 682-684)